

Helse- og omsorgsdepartementet

Vår dato:
7.01.2019

Høring - Lovfesting av plikt for kommunene til å tilby dagaktivitetstilbud til hjemmeboende personer med demens.

Pensjonistforbundet viser til departementets høringsbrev den 12. oktober 2018. Pensjonistforbundets uttalelse er på vegne av Pensjonistforbundet og SAKO-organisasjonene (Postens Pensjonistforbund, Fagforbundet pensjonist-utvalg, Telepensjonistenes Landsforbund, Jernbanepensjonistenes Forbund, Politiets Pensjonistforbund, Statens Vegvesens Pensjonistforbund og LO- pensjonistutvalg). Vi har mottatt gode innspill fra våre fylkesforeninger og fylkeshelseutvalg.

Helse- og omsorgsdepartementet foreslår å lovfeste en plikt for kommunene til å tilby dagaktivitetstilbud for hjemmeboende personer med demens. Pensjonistforbundet er positivt til at det lovfestes en plikt for kommunene til å tilby dagaktivitetstilbud til hjemmeboende personer med demens. Dette kan bidra til at personer med demens og deres pårørende kan få et mer aktivt og meningsfylt liv i samvær med andre og mulighet til å bo lengre i eget hjem. I tillegg vil dette kunne gi bedre helsetjenester og livskvalitet til personer med demens. Utbyggingen av sentre hvor personalet også kan yte tjenester utenfor sentrene til personer med demens vil gi økt nytte.

Kompetanse om demens

Det mangler kunnskap om demens i samfunnet, i tjenesten og blant pårørende og personer som selv har demens. Det må kunne stilles krav til helsepersonell i første- og andrelinje tjenesten som skal diagnostisere/behandle/ivareta personer med demenssykdom at de har riktig kompetanse. Det må inn i planarbeidet til kommunene at helsepersonell får tilbud om etterutdanning, videreutdanning i eldreomsorg med fokus på demens eller andre relevante utdanninger. Kommunene må få økonomiske rammer slik at de kan gi ansatte muligheten til nødvendig kompetanseløft som gjør dem i stand til å ta utgangspunkt i den enkeltes ressurser, ønsker og behov ved planlegging og gjennomføring av tiltak.

Kvalitet

Det gis lite beskrivelse av hvordan aktiviteter spesielt må tilpasses personer med demens. I ulik grad preges personer med demens av kognitiv svikt, svekket hukommelse, svekket tid/stedsans og orienteringsevne. Dagaktivitetstilbudene må tilrettelegges godt for å imøtekomme de ulike behovene hos denne gruppen. Det bør være et differensiert tilbud da demenssykdom kan ramme både relativt unge og eldre. I høringsnotatet savner vi et tydelig presisering av at aktivitetstilbudet skal være kunnskapsbasert, men gjerne støtte og supplement med frivillige sammen

med støttekontakter, aktivitører og andre. Vi ønsker å påpeke at klare retningslinjer og kvalitetskriterier bør følge denne typen lovhjemlede aktivitetstilbud.

Kommunene må sikre riktig kapasitet når det gjelder tilstrekkelig antall plasser med dagaktivitetstilbud til hjemmeboende personer med demens.

På side 15 i forslaget står det at det ikke automatisk skal gis rett til et slikt tilbud. Dette er en plikt for kommunen, men gir ikke nødvendigvis en rett til brukeren. Brukeren er fortsatt underlagt kommunenes selvstendige vurdering i tildeling av hjelp. Diskusjonen om rett og plikt i et juridisk språk, kan bidra til ulikt tilbud i kommunene. Forbundet mener at dersom en hjemmeboende person med demens eller deres pårørende trenger et slikt dagtilbud, må slikt tilbud tilbys.

Riksrevisjonene la fram en rapport 20. november 2018 der de avdekker mangler i eldreomsorgen. Kommunene må bli flinkere til å innhente lokale analyser og planer for å sikre riktig kapasitet i eldreomsorgen. Vi vet at antall eldre vil øke sterkt framover og det samme vil forekomsten av personer med demens. Kommunene må sørge for å ta i bruk de gode virkemidler som kan bidra til at hjemmeboende personer med demens kan bo lenger hjemme. Det er etter Pensjonistforbundet syn å bygge ut flere dagaktivitetstilbud til hjemmeboende eldre med demens, stimulere til flere aktivitetsvenner til personer med demens og ta i bruk velferdsteknologi som f.eks. GPS.

Riksrevisjonen påpeker at *«Det gjenstår for eksempel mye før målene er nådd for dagaktivitetstilbud til personer med demens. Innen 2020 skal alle kommuner ha et slikt tilbud, men ifølge regjeringen er det fortsatt langt igjen før tilbudet er utbygget over hele landet. Dagaktivitetstilbud er viktig for den eldre selv, men kan også bidra til å utsette behovet for heldøgns omsorg, blant annet ved at pårørende får avlastning. Det går fram av undersøkelsen at pårørende står for mye av omsorgsarbeidet, og at det er usikkert om denne innsatsen vil kunne ha samme omfang i årene som kommer. Undersøkelsen viser også at det er krevende for kommunene å involvere og koordinere frivillige på gode måter.»*

Som nevnt i høringsnotatet er mennesker med demenssykdom ingen homogen gruppe, de er like ulike som den friske del av befolkningen. Ulikheten gjelder alder, sykdomsutvikling, bostuasjon, etnisitet m.m. Vi mener at det er viktig med mangfold av tilbud; at det aksepteres at tilbudet ikke bare er institusjonsbasert, men kan gis eks. gårdsbesøk/inn på tunet, Kulturelle tiltak, reiser og ulike former for friluftsliv som likeverdig med institusjonstilbud. Men det er viktig at de stilles krav til kvaliteten på tilbudene. Det må sikres at de som gir tilbudene har kompetanse om demenssykdom slik at brukerne får et tilbud som er individuelt tilpasset ut fra den enkeltes sykdomsutvikling.

Finansiering - Egenandel

Ulik prioriteringer i kommunene og deres økonomi kan være grunnen til at de ikke har tilbud om dagaktivitetstilbud til personer med demens. Vi er derfor redd en lovendring uten god økonomisk basis kan gi nye budsjettmessige problemer i kommunene. Bedre tilskuddordning er nødvendig. Eldre kan ha svært ulik økonomi og dermed er det ikke sikkert at et slikt lovpålagt tilbud blir like tilgjengelig for alle. Derfor håper vi en bedre klargjøring av finansieringen av tilbudet, slik at en lik rett for alle følger den foreslåtte lovendringen. Kommunens mulighet for å kreve egenbetaling skiller mellom hvorvidt dagtilbudet er avlastning (for de pårørende) eller som «helsetjeneste

eller hjelp til personlig stell». Dette kan bli veldig vanskelig å administrere fordi hva som er aktivitet og hva som er avlastning og hvor mye avlastning som trengs er svært vanskelig å skille ut. Tilbudet vil, om det er kvalitetsmessig godt kunne bidra til at personer med demenssykdom kan bo lengre hjemme.

Pensjonistforbundet mener at ofte er begge forhold til stede samtidig, og det er etter vår mening ønskelig at det ikke kreves egenandel for dette.

Utfordringer

Hvordan skal en kontrollere og vurdere om den lovpålagte plikten er oppfylt?
Hvordan skal en vurdere den økonomiske støtten til de ulike tilbudene? (ulik grad av frivillig innsats). Hvordan vektlegges tildelingen av et dagaktivitetstilbud for personen med demens eller til deres pårørende?

Et demensvennlig samfunn

I tillegg til dagaktivitetstilbud til personer med demens, må kommunene yte støtte i hverdagen til pårørende, gi god informasjon og veiledning, tilbud støttesamtaler, pårørendeskoler og gode møteplasser. Noen kommuner har brukt mye ressurser for å bli et demensvennlig samfunn og har også både demenskoordinatorer/ demensteam og hukommelsesteam. Mange kommuner gjør en utmerket jobb, men det er også mange kommuner som ikke har en god nok demensplan. Vi oppfordrer kommunene til å samarbeide med frivilligheten f.eks. Nasjonalforeningenes aktivitetsvenner. Dette kan gjøres gjennom partnerskapsavtaler

Konklusjon

En lovfesting av plikt for kommunene til å tilby dagaktivitetstilbud til hjemmeboende personer med demens er viktig og helt nødvendig. Tilskuddssatsene til etablering og drift av dagaktivitetsplasser må heves fra 30 til 50 prosent av utgiftene og kommunene må bygge ut tilstrekkelig kapasitet for å imøtekomme behovet. Kommunene bør ikke kreve egenandel for dagaktivitetstilbud til personer med demens og deres pårørende. Tilbudet bør være gratis slik at det blir et likeverdig tilbud for personer med demens og deres pårørende uavhengig av hvilken kommunene de bor i og hvem som trenger avlastning eller aktivitet. Verken kommunens økonomi eller økonomien til den som mottar tilbudet skal ikke være avgjørende for å kunne motta denne tjenesten. Transporttilbudet til dagaktivitetstilbudet må også være gratis.

Med vennlig hilsen
Pensjonistforbundet

Jan Davidsen
Forbundsleder

Anne Hanshus
Seniorrådgiver helse